

JUHLAJULKAISU

PAAVO KASTARI

1907 · 13/11 · 1977

SUOMALAINEN LAKIMIESYHDISTYS

Vammala 1978. Vammalan Kirjapaino Oy.

ISBN 951-9068-80-5 (sid.)

ISBN 951-9068-81-3 (1/2 nahk.)

ISBN 978-951-855-872-2 (PDF)

Urho Kekkonen

Paavo Kastarin juhlaulkaisuun

Saatuani aivan viime tingassa tiedon, että minulle suotaisiin tilaisuus olla mukana Paavo Kastarille omistetun juhlaulkaisun kirjoittajien joukossa, alkoi sopivien aiheiden etsiskely. Henkilökohtaisia yhteisiä muistoja monikymmenvuotisen ystävyyspiiristä toki olisi löytynyt ilankin kanssa. Mutta piti ottaa huomioon, että Paavo julkaisee aikanaan muistelmansa ja jos ottaisın ja kertoisin jostakin hyvässä tarkoituksessa alullepannusta tempauksesta, joka päättyi kunnialliseen kommellukseen, niin se saattaisi sotkea teoksen juonen ja luonteen. Sitä paitsi Paavo ei voisi olla tällaisen kuvaukseni kohteena, koska hänelle noita kommelluksia ei ole sattunut eikä satu.

Oli varsin ymmärrettävää, että tämän jälkeen ryhdyin etsimään jonkin lainoppineen elämästä ja tuotannosta aihetta, joka sopisi juhlaulkaisuun ja jonka itsekin käsittäisin. Esteenä tällaiselle kirjallisuudelle työlle oli minulle myönnetyn ajan lyhyys. Mietittyäni moneen kertaan pääni ympäri tuli mieleeni epäroinnin ja häpeän saattamana ajatus, että kun en löydä oikeaa kohdetta kirjallisuudelle työlleni, turvaudun hyvien esimerkkien mukaan siihen, että aloitan omat muistelmani toiselle miehelle, Kastarille omistetussa merkkiteoksessa. Tähän eräiden mielestä varmasti hullumaiseen päätökseen jouduin sen perusteella, että kuka on määrännyt omaelämäkertojen laajuudeksi esim. 500 sivua. Alun voi tehdä jo 5 sivulla. Kyllä maassa paperia ja mustetta riittää, vaikka jossakin yhteydessä sitten jatkaisi muistelmia esim. otsikolla: »miten minä sen muistan ja miten sen kerron».

Arvoisa lukija. Aion kertoa kappaleen elämästäni. Vaikka olen niin sanoakseni aikojen alussa suorittanut juridisen loppututkimuksen, en kirjoita lakitieteestä. (Onhan Ilmari Turjakin, jonka kanssa jaoimme oikeutta Kainuun kansalle ukkotuomari Tenjuksen valvovan katseen alaisena, pärjännyt varatuomarina hyvin, vaikka ei tiedä varauksen ja näpistykseen välistä eroa. Kun Turja on lähtöisin Isoosta-

kyröstä, niin hän on kyllä hyvin selvillä murhan ja tapon välisestä erosta. Tämän tiedon hän on imenyt jo äidinmaidon mukana).

Aion siis kertoa jonkin vaiheen kokemuksia täynnä olevan elämäni varrelta. Kerron sellaisistakin kokemuksista, joista en ole ottanut oppia.

Minun pitää palata niin kauas menneisyyteen kuin kesään 1919 saakka. Silloin käytiin maassa kiivasta taistelua maan hallitusmuodosta. Nyt kuusi vuosikymmentä tuon tärkeän tiimellyksen jälkeen on julkisessa keskustelussa ryhdytty käsittelemään hallitusmuotomme keskeisimpiä kysymyksiä ja esittelemään ajan vaatimuksiksi mainittuja muutosesityksiä. En käy tässä käsittelemään näin suuria kysymyksiä. Vaikka tärkeitä ja mielenkiintoisia myös ovat aatelistarvoja ynnä kunniamerkkejä (HM 15 §) koskevat asiat.

Käsitellessään toukokuussa 1919 annettua hallituksen esitystä hallitusmuodoksi perustuslakivaliokunta ehdotti, että hallitusmuodon 15 § saisi seuraavan sanamuodon: »Älköön tasavallassa annettako, älköönkä käytettäkö aatelistarvoja, arvonimiä eikä ritarimerkkejä». Perustuslakivaliokunta perusteli kannanottoaan suorastaan raakamaisesti väittäen, että aatelistarvojen, arvonimien ja ritarimerkkien antaminen huonosti soveltuu kansanvaltaiseen katsantotapaan ja on vain omiaan edistämään ja ylläpitämään turhamaisuutta. Kun asia joutui sitten suuren valiokunnan käsiteltäväksi, tämä muutti pykälän kuulumaan: »Älköön tasavallassa annettako aatelistarvoja eikä ritarimerkkejä.» Eduskunta hyväksyi tämän muodon, mutta lakiehdotus äänestettiin lepäämään yli vaalien. Kun eduskunnalla kuitenkin oli käsiteltävänäan edustaja Ritavuoren ym. eduskunta-aloite Suomen hallitusmuodoksi, perustuslakivaliokunta tällä kertaa hyväksyi 15 §:n siinä muodossa kuin se nyt on voimassa. »Älköön tasavallassa annettako aatelistarvoja älköönkä muita perinnöllisiä arvoja.»

Tällä piti tämän osan olla järjestyksessä.

Mutta kun ei ollut. Vasemmisto oli vastustanut ritarimerkkijärjestelmän hyväksymistä. Eduskunnan enemmistö taas piti kiinni ritarimerkeistä ja perusteli kantaansa mm. sillä, että ritarimerkkien antamista ulkomaalaisille ei pitäisi estää. Ennenkuin asia meni suuren valiokunnan käsittelyyn suoritettiin ns. lehmäkauppa. Se päättyi siten, että vasemmisto hyväksyi ritarimerkit sillä ehdolla, että hallitusmuodon 6 §:n 2 momentiksi otettaisiin Saksan valtiosäännön 157. artiklaa vastaava säännös: »Kansalaisten työvoima on valtakunnan erikoisessa suojeluksessa.»

Olin tietenkin huolellisesti seurannut hallitusmuotomme käsittelyä eduskunnassa aina pieniä yksityiskohtia myöten. Mm. ritarimerkki-asiaassa olin jyrkästi omaksunut sen kannan, että niiden antaminen ja käyttäminen tulisi kieltää.

Loppukesästä 1936 olin tullut Kallion IV hallitukseen oikeusministeriksi. Olin tähän aikaan myös Suomen Urheiluliiton puheenjohtaja ja olin joukkueen johtajana mukana Berliinin olympiakisoissa. Kisojen aikana saatiin kuulla tapana olevan, että joukkueiden johtajat tulisivat saamaan järjestävän maan kunniamerkkejä. Kun tulin kotiin, kysyin ulkoasiainministeriöltä, mitä minun tulisi tehdä, että minulle ei tarjottaisi tai annettaisi mitään kunniamerkkejä, sillä en ota sellaista vastaan. Taisi olla Pakaslahti UM:stä, joka minua valaisi ja sanoi että ei ritarimerkkiä tarvitse ottaa vastaan, jos on periaatteellisia tai muita syitä kieltäytymisen perusteena. Pyysin, että tämä UM:ssä palvellut ikätoverini hoitaisi asian puolestani, niin että minulle ei tarjottaisi kunniamerkkiä. Näin luulin asian olevan kunnossa.

Kunnes vuoden 1937 puolella, jolloin olin Cajanderin hallituksen sisäasiainministeri, minulle ilmoitettiin, että minulle on Saksassa myönnetty ritarimerkki. Räjähdin hienovaraiseen tapaani, kun havaitsin, että UM ei ollut ilmoittanut kantaani Berliinissä. Tai jos oli ilmoittanut sitä ei ollut otettu huomioon.

Vahinkojahan sattuu, ajattelee arvoisa lukija.

Mutta tämä asia ei jää tähän. Häpeällisin — jos niin saa sanoa — on vielä jäljellä. Kun Suomen UM:n protokolla oli selviytynyt Berliinin kisojen materiaalista, sen korkea edustaja törmäsi minun virka-huoneeseeni ja esitti seuraavaa: Kun olen maan hallituksen jäsen ym. ym. on Saksan valtakunnanhallituksen minulle antama kunniamerkki valööriltään — niinhän se sanotaan — liian alhainen. Siksi minun täytyy allekirjoittaa protesti ja vaatia kunniamerkkiä, joka on 1 tai 2 arvoluokkaa korkeampi kuin se edellinen kunniamerkki. Tai jos en sitä itse tee, sen tekee protokollaosasto. Kun tuskastuneena sanoin, että eikö tätä kalkkia voisi muilla keinoin tyhjentää, asianomainen virkamies minulle selitti, että ei ritarimerkki esim. tässä tapauksessa kohdistu minun henkilööni, vaan Suomen tasavallan edustajaan, oli se kuka tahansa. Mutta jos otan vastaan ritarimerkin, joka on protokollasääntöjen mukaan alhaisempi kuin minulle virka-asemani puolesta kuuluu, olen sallinut loukata isänmaatani. Tätä ei kerta kaikkiaan voi korvata muu kuin että vaadin Berliinistä asemaani vastaavan kunniamerkin. Se on asiallisesti oikea menettely. Saksan ulkoasiainministeriökin tulee olemaan tyytyväinen, kun

asia, joka olisi saattanut aiheuttaa Berliinissä tiettyjä hankaluuksia, on suomalaisten osoittaman tahdikkuuden johdosta siirretty pois päiväjärjestyksestä.

Tällainen tulee siis olemaan omaelämäkertani alku. Eikä se hulummin alakaan. Kirjoittajahan sai heti ensimmäisessä taistelussa — Runebergia lainaten — »rahan rehtiin rintahansa».

Ja kun se sitten on jatkunut, niin siihen sopivat jätkämiehen sanat: »Siitä se käyntiin pantiin.»

*

En tiedä, olisinko onnellisempi, jos olisin voinut periaatteelleni uskollisena kieltäytyä ottamasta ritarimerkkejä. Se on kuitenkin varmaa, että yksi hymyilyttävä vaihe elämäni saatossa olisi jäänyt tapahtumatta. Mutta, arvoisa lukija, olin tosissani, kun tätä revohkaa selvitettiin.